

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnieku savienības, Latvijas Zinātnes padomes un Latvijas Zinātņu akadēmijas laikraksts

Nr. 4 (67)

1994. gada februāris

Latvijas Zinātņu akadēmijai – jauna vadība

1994. gada 18. februārī notika Latvijas Zinātņu akadēmijas gada pilnsapulce. Tajā dalību nēma Latvijas Valsts prezidents **Guntis Ulmanis**. Referātus «LZA — problēmas un risinājumi» (skat. «Z. V.» 2. lpp.) un «LZA darbība atskaites periodā» nolasīja LZA prezidents J. Lielpēters un akadēmīkis sekretārs **A. Siliņš**. Ar LZA Uzraudzības padomes ziņojumu iepazīstināja **J. Vēbers**, **J. Ekmanis** ziņoja par LZA Statūtu grozījumu projektu. Ar ziņojumiem, kā arī ar tiem sekojošo diskusiju iepazīstināsim nākamajā «Z. V.» numurā.

Tika ievēlētas LZA amatpersonas un Senāts. Par jauno Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidentu ievēlēja **Tāli Milleru**, par viceprezidentiem — **Juri Ekmani** un **Jāni Stradiņu**, par akadēmīki mantzini — **Uldi Viesturu**. Tika ievēlēti nodalī vadiņi — par Fizikas un tehnisko zinātņu nodalas priekšsēdētāju kļuva **Juris Ekmanis**, **Kīmijas** un **Bioloģijas** zinātņu nodalī turpinās vadiņi **Marģeris Līdaka**, bet Humanitāro un sociālo zinātņu nodalī — **Viktors Hausmanis**. Par Āremžu nodalas priekšsēdētāju ievēlēja **Nikolaju Balabkinu** (ASV). **Edgaru Silīnu** ievēlēja par Bibliotēkas padomes priekšsēdētāju, **Vītautu Tamuzu** — par Izdevējdarbības padomes priekšsēdētāju. Par LZA Senāta locekļiem ievēlēja akadēmijas īstenos locekļus **Mārtiņu Beķeri**, **Ainu Blinkenu**, **Mārtiņu Kalniņu**, **Egonu Lavendeli**, **Jāni Lielpēteru**, **Induli Roni**, **Juri Zaķi**, **Pēteri Zvidriņu**, bet par Senāta locekļiem ar padomdevēja balsstiesībām — LZA korespondētālocekļus **Andri Buiki**, **Ivaru Kalviņu**, **Oļģertu Krastiņu** un **Henriku Zenkeviču**.

Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents TĀLIS MILLERS

Dzimis 1929. g. 4. janvārī Jēkabpils rajonā. Beidzis Latvijas Valsts universitātes Kīmijas fakultāti (1952. g.), LZA korespondētāloceklis (1989. g.), LZA īstena loceklis (1992. g.), LZA viceprezidents (no 1992. g.) un Latvijas Zinātnes padomes priekšsēdētājs (no 1993. g.).

Strādājis rūpniecībā «Rigipss» par meistaru un ceha priekšnieku (1952.–1954. g.).

LZA Neorganikās kīmijas institūtā kopš 1955. g. — jaunākais zinātnieks līdzstrādnieks, vecākais zinātnieks līdzstrādnieks, laboratorijas vadiņis, direktora vietnieks zinātniskajā darbā, direktors (no 1984. g.).

Ievērojams speciālists neorganikās kīmijā un tehnoloģijā. Izstrādājis zinātnisko pamatus kūstošo savienojumu (nitridu, karbidi u. c.) sintezei zemas temperatūras plazmā ultradispersu pulveru veidā, veicis plāšus pētījumus par šāda vielas stāvokļa fizikālķīmiskajām išpāšībām un to praktiskās izmantošanas iespējām.

Ap 300 zinātnisko darbu, 100 izgudrojumu autors, viņa vadībā izstrādātas 14 disertācijas. No 1971. g. sistematiski lasa lekcijas augstskolu studentiem.

«Latvijas Kīmijas žurnāla» galvenais redaktors.

...

Latvijas Zinātņu akadēmijas 1994. gada 18. februāra gada pilnsapulces LĒMUMS

Latvijas Zinātņu akadēmijas pilnsapulce izsaka dzījas bažas par Latvijas zinātnes tālāko attīstību nepieliekama finansējuma dēļ sakarā ar Latvijas Republikas Saeimas š. g. 3. februārī pieņemto likumu «Par valsts budžetu 1994. gadam».

LZA pilnsapulce lūdz Ministru kabinetu paredzēt Saeimas apsifprināšanai papildus asignējumus zinātnes finansēšanai 1994. gadā no Valsts budžeta rezerves līdz Ls 1 milj. apmērā, ko izmantot efektīvā valstij nepieciešamāko pētniecības iestāžu bāzes finansējumam, zinātnieku sociālai aizsardzībai, valsts pasūlītu sevišķi nozīmīgu projektu finansēšanai un zinātnes un augstskolu integrācijas programmu īstenošanai.

Šo lēmumu nosūtīt arī Valsts presidentam.

Latvijas Zinātņu akadēmijas balvas 1994. gadā

Lai atzīmētu izcilākos zinātniskos darbus, Latvijas Zinātņu akadēmija 1994. gadā pieņems iesniegumus konkursā septiņām balvām.

Līdz 1994. gada 18. aprīlim reflektantu dokumenti iesniedzami šādām balvām:

FRIDRIHA CANDERA balva — par izcilu darbu fizikā, matemātikā un tehniskajās zinātnēs. Piešķir vienu reizi divos gados.

HEINRIHA SKUJAS balva — par izcilu darbu bioloģijā. Piešķir vienu reizi divos gados.

PAULA STRADINA balva* — par izcilu darbu medicīnas zinātnē, tās vēsturē, par ievērojamu veikumu praktiskajā ārstniecībā. Piešķir vienu reizi divos gados.

KĀRLA BALOŽA balva — par izcilu darbu Latvijas fautsaimniecībā, saistītu ar tās vēsturi vai attīstību. Piešķir vienu reizi trijos gados.

Līdz 1994. gada 18. oktobrim reflektantu dokumenti iesniedzami šādām balvām:

GUSTAVA VANAGA balva — par izcilu darbu kīmijas zinātni jomā. Piešķir vienu reizi divos gados.

PAULĀ LEJINA balva** — par izcilu darbu lauksaimniecības zinātnē. Piešķir katru gadu.

JĀNA ENDZELĪNA balva — par izcilu darbu latviešu valodniecībā, baltoloģijā. Piešķir vienu reizi trijos gados.

* Kopīgi ar P. Stradiņa Latvijas Medicīnas vēstures muzeju.

** Kopīgi ar Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmiju.

VISPĀRIGIE NOTEIKUMI

Latvijas Zinātņu akadēmijas balvas piešķir zinātniekiem par nozīmīgiem publicētiem zinātniskiem darbiem: monografijām vai vienotas tematikas rakstu kopām. Konkursos var piedalīties tikai atsevišķi zinātnieki personāli. Iesniedzot kolektīvus darbus, prēmijas iegūšanai izvirza tikai vadošo autoru. Āremžā dzīvojoši autori konkursā piedalās, ja viņu pētījumi ir nozīmīgi Latvijai. Jebkuram zinātniekam balvu piešķir tikai vienu reizi.

Kandidātus Latvijas Zinātņu akadēmijas balvu konkursiem var izvirzīt Zinātņu akadēmijas locekļi, zinātnisko iestāžu padomes, augstāko mācību iestāžu — universitāšu vai akadēmiju Senāti, Domes.*** Iesniegtos darbus vērtēs katras balvas eksperītu komisija.

Balvas laureāts saņem Latvijas Zinātņu akadēmijas balvas piemiņas medaļu un naudas summu Ls 300 apmērā.

Izvirzot kandidātus balvai, eksperītu komisijai 1 eks. iesniedzami šādi dokumenti: a) izvirzītāja ieteikums, b) izvirzītais darbs, c) zījas par autoru (Curriculum vitae), norādot darba un mājas adresi un tālr., d) autora parakstīta ūsa iesniegtā darba anotācija latviešu un darba nosaukumu angļu un krievu valodā.

Materiāli iesniedzami attiecīgi līdz šā gada 18. aprīlim vai šā gada 18. oktobrim LZA sekretariātā (Turgeņeva ielā 19, 2. st., 231. ist. Rīga, LV-1524). Uzzinu tālr. 223931.

*** Paula Stradiņa un Paula Lejina balvām izvirzīšanas noteikumus nosaka šo balvu nolikumi.

GODA DIENA Latvijas Zinātņu akadēmijā

8. februārī Zinātņu akadēmijas Senāta sēde sākās ar paškamu, ikdienas darba spriegumu izjaucīšu noskaņu. LZA Goda loceklis Dr. habil. hist. Jānis Graudonis saņema Latvijas Zinātņu akadēmijas Lielo medaļu.

Medaļu mākslinieka J. Strupuļa izpildījumā Šī medaļa ir augstākais LZA atzinības apliecinājums par ilggadēju darbu un izcilu devumu Latvijas zinātnē.

«Man visu mūžu ir laimējies būt kopā ar laibiem cilvēkiem — gan kolēgiem, gan skolniekiem,» — sacīja J. Graudoņa kungs, saņemdamas apbalvojumu.

Akadēmijas senāta locekļiem šajā dienā pāsniedza skaistus jaunā parauga Latvijas Republikas Zinātņu akadēmijas īsteno locekļu diplomas.

Tajā pašā dienā Senāta zālē LZA Goda locekļu diplomus saņēma divi kultūras darbinieki: Imants Kokars un Pēteris Pētersons. Diplomus pasniedza un apsveikuma vārdus teica LZA prezidents J. Lielpēters. Abu ZA Goda locekļu darbību un kopdarbību latviešu kultūrā un Lat-

vijas vārda popularizēšanā pasaules kultūras aprīsēs raksturoja akadēmīki V. Hausmanis un J. Stradiņš, Latvijas Mūzikas akadēmijas prorektors prof. L. Kārkliņš un Rīgas Latviešu biedrības pārstāvji.

Draudzīgās un atraisītās pārrunās izskanēja prieks par Latvijas intelektuālā potenciāla apvienošanu. Jo nav jau noslēpums, ka vienā mūsu vēstures periodā par īsti «radošu» bija pieņemts uzskatīt tikai mākslinieka darbu, absolūti ignorējot visa garīgā, t. sk. arī zinātniski pētnieciskā darba raksturu. Uz šādu iespējami intrīgējošu diskusiju vedināja viceprezidents akadēmīki T. Millers. Ar piekrīšanu un laipnu aicinājumu zinātniekiem papildināt Rīgas Latviešu biedrības sastāvu uzstājās RLB vadītājs P. Pētersons. Jo savulaik RLB ar kultūras darba un zinātnes vienotību ir bijusi piemērs fautas pašapziņas celšanai. Ne velti Zinātņu akadēmīja sevi uzskata par 1869. g. RLB dibinātās Zinātnības jeb Zinību komisijas ideju un darbības mantinieci.

I. T.

Tiem, kuriem interesē Ziemeļamerika

Ar ASV Informācijas aģentūras (USII) gādību pagājušajā gadā tika nodibināta Amerikas studiju asociācija (American Studies Association). Šogad paredzēts izdot žurnālu «Latvian-American Studies Quarterly». Visi ieinteresētie, kuriem ir materiāls savā specialitātē, kas saistīts ar Ziemeļameriku, un kuri vēlētos par to uzrakstīt, lūdzam iesniegt šos materiālus LĪDZ 10. MARTAM: LU Āremžu literatūras katedrā docentei Renātei Ābelīnai (Visvalža ielā 4a, LV-1011) vai RTU Rīgas Biznesa institūtā Olafam Brinkmanim (Skolas ielā 11, LV-1010).

Materiālu vēlams sagatavot angļu valodā un ne vairāk kā 10 mašīnraksta lappušu garu.

Aprīja beigās asociācija organizē semināru «Changing American Seen». Tēzes iesūtīt trīs lappušu apjomā LĪDZ š. g. 1. APRILIM pēc augšminētām adresēm.

LATVIJAS ZINĀTNIEKU SAVIENĪBĀ

Latvijas Zinātnieku savienības informācijas un koordinācijas centrs turpmāk atradīsies Turgeņeva ielā 19, LZA augstceltnes 3. stāvā, 329. istabā. Tālrunis iepriekšējais — 212716.

* * *

Šā gada 4. martā plkst. 17.00 Rīgas Latviešu biedrības namā notiks

ZINĀTNIEKU VAKARS.

Visi būsīt mīļi gaidīti!

IET SAVU GAITU TĀLĀK

INTERVIJA AR NU JAU BIJUŠO LATVIJAS ZINĀTNU AKADEMĪJAS PREZIDENTU JĀNI LIELPĒTERU

— Kā lai neatceras Eduarda Veidenbauma rindas:

*Jaušs gads jau atnācis, bet viss pār vecam
Iet savu gaitu tālāk, kā jau gājis.*

Jaunajā akadēmijas vadībā notikušas minimālas krēslu pārbiņas. Vieniņi jūs vairs neesat un klāt nācis Juris Ekmanis. Tā nav jauna seja — vadīdams nodalju, viņš visu laiku te jau ir bijis. Arī nodalas sev pār vadītājiem izvēlējusās tos pašus iepriekšējos. Kā jūs komentētu tādu stabilitāti?

— Godīgi sakot, mani pašlaik nodarbina doma, kas vadīs akadēmiju pēc nākamajām vēlēšanām, pēc diviem gadiem. Tad paauļu nomaina būs neizbēgama. Jau šajā sastāvā būtu vajadzējis ievēlēt kādu «gaissa jaučēju», es domāju — labā nozīmē. Kādu ar svaigām idejām un prasmīs kontaktfelies ne tikai ar sev līdzīgiem, ar zinātnes pasauli.

Pirms vēlēšanām akadēmijas locekļu vidū tika izdarīta aptauja un mani pārsteidza tas, ka liela daļa vispār negribēja nekādu pārmaiņu, viņus pilnībā apmierīja līdzsīnējā vadība. Vai tas varētu nozīmēt, ka viņiem nav nekādu savu domu un plānu par akadēmijas turpmāko darbību?

— Vairāki savstarpēji nesaistīti cilvēki man ir teikuši, ka nepieies ilgs laiks, un institūti atkal būs atpakaļ akadēmijā. Ka Latvija ir pārāk maza, lai zinātni tā sadrumstalotu. Vai tās būtu nostalgiskas ilgas pēc stipra, reprezentabla «jumta»?

— (Pasmejas) Varbūt institūti tagad izjūt to, ka ministrijas birokrātija ir lielākā nekā bija akadēmijas birokrātija. Taču es varu galvot, ka tajā gadījumā, ja atgrieztos «vecie laiki» un akadēmijai atkal būtu jāuzņemas niecīgo budžeta līdzekļu sadale starp institūtiem, to drīz vien sāktu pelt.

Es neredzu vairs atpakaļceļu no personālakadēmijas uz akadēmiju ar daudziem institūtiem tās sastāvā. Arī tā nav tiesa, ka Latvija ir pārāk maza. Jebkurā valstī, lai arī cik maza tā nebūtu, ir kāda institūcija, kura nodarbojas ar zinātnes plānošanu valstī mērogā. Tā ir vai nu atiecīga ministrija, vai eksperfu padome pie Ministru kabineta. Tajā ietilpst gudrākie un kompetentākie dažādu nozaru zinātnieki, kuri izstrādā savus priekšlikumus un iesniedz valdībai. Tos priekšlikumus, kurus valdība ne spēj apgāzt, tā ir spiesta pieņemt.

— Kas nosaka, kuri ir tie gudrākie un tālredzīgākie zinātnieki?

— Zinātniskās organizācijas iešaka, teiksim, divsimt kandidātūras. Valdība no tām izraugās divdesmit, kuras iecel, nevis ievēl. Šie cilvēki tad arī nosaka prioritātes zinātnē.

— Kādas tās varētu būt Latvijā?

— Es jau par to diezgan izsmēloši runāju pilnsapulce, bet, ja kādam nav vajadīgās referātu (To drukājam šajā «Z. V.» numurā. — Red.), varu atkārtot tām. Zinātni nosacīti var iedalīt trīs līmenos. Ir fundamentālā zinātnē, kura kalpo zinātniskās domas attīstībai un arī valsts prestižam, intelektuālā līmena uzturēšanai un jaunu zinātnieku apmācīšanai. Tai budžete

tā tiek paredzēta noteikta summa, cik nu valsts to var atlaujties, bez tiesībām norādīt, kā tā izliefojama. Otrs līmenis ir nacionālā zinātnē — vēsture, etnogrāfija, valodniecība u. c., ar kurām nekur citur pasaulē neno darbojas. Tās kalpo nācijas interesēm, uztur nācijas pašaspīzi, palīdz kopēt savu identitāti. Ievērojot konkrētos apstākļus, vadība var noteikt atbilstošas prioritātes. Trešais līmenis ir tas, ko mēs saucam par lietišķajām zinātnēm un kuras valsts finansētai daļēji. Tām jābūt lokaām un apsviedīgām, jāmeklē savu «nišu» un iespējamie finansēšanas avoti — firmas, bankas, kopuzņēmumi utt.

— Latvijas zinātnē tam vēl nav gatava.

— Diemžēl, vēl ne. Un ne jau tikai zinātnē vien. Minēšu tādu gadījumu. Vēl Godmaņa laikā man ārzemēs gadījās sarunāties ar latviešu rūpniekiem, kuri izteica gatavību iegādāties kādu Latvijas rūpniecības uzņēmumu. Tajā laikā Vefs vēl bija pietiekamīlabi tehniski nodrošināts, protams, atbilstoši toreizējam PSRS līmenim, bet neaizmirīsim, ka tas ražoja ne tikai telefonapārātus un tranzistoruztvērējus. Tur bija cilvēki, kuri prata strādāt, un laba infrastruktūra. Pavēstīju par to interesī Godmaņa padomniekiem. Nezinu, vai līdz premeram tā zināja nonāca. Kas no tiek ar Vefu un tā strādniekiem un speciālistiem tagad, to gan mēs redzam. Nu to varētu piedāvāt kaut vai par velti, neviens vairs nezemētu. Arī Latvijai tādi kolosi nebūs vajadzīgi — piecdesmit, simts cilvēku, bet ne tūkstošiem.

— Reizēm saka — ko tad firmas, tām zinātnē nav vajadzīga. Tām interesē tikai lēti pirkstā un dārgi pārdot. Diez vai arī tām rūpniecībām, kurās strādās piecdesmit vai simts cilvēku, būs vajadzīga zinātnē.

— Ja domā vecās kategorijās, kad viens no zinātniskā institūta darba «rādītājiem» bija «ieviešana», tad, protams, ne. Bet šodienas stāvoklis nebūs mūžīgs. Firmas saprātis, ka nevar tikai pirkstā un pārdot, bet kaut kas arī jāražo.

— Nems tehnoloģiju vai, vēl labāk, jau gatavas detaljas no ārzemēm un te tikai vārstīs kopā, ieinteresējot partnerus ar lēto darbaspēku un mūsu arod biedrību vājumā.

— Un tomēr esmu pārliecināts, ka zinātnē ražotājiem būs vajadzīga. Laijū, ka SWH grās atvērē institūtu, kurā gatavos sev nepieciešamos speciālistus un nodarbosies ar zinātni. Tas ir ceļš, pa kuru iet visa Rietumu pasaule.

— Kādi ir jūsu personīgie plāni pēc Zinātnu akadēmijas statūtu noteiktās prezidenta pilnvaru izbeigšanās?

— Esmu piekritis pagaidām palikt par žurnālu «Magneto hidrodinamika» galveno redaktori. Negribētos, ka žurnāls izputētu, jo vairāk tādēļ, ka nozare turas. Varbūt mani ievēlēs par LZA Senāta locekli un vārēšu atļauties būt konstruktīvā opozīcijā, ja man kas nepatiks. Bet ar oponcionāriem, pati zinātne, kā rīkojas — nākamajās vēlēšanās vairs neievēl. Citu ar zinātni saistītu plānu man šobrīd nav.

Intervēja ZAIGA KIPERE

LZA — problēmas un risinājumi*

A. god. Valsts prezidenta kungs, cienījamie kolēgi, dāmas un kungi! Ir pagājuši divi gadi kopš apstiprināti jaunie LZA statūti, ievēlēta tagadējā akadēmijas vadība un gandrīz pusotrs gads, kopš akadēmijas juridiskais statuss apstiprināts ar Latvijas Republikas likumu.

Šodien, ievēlot jaunu akadēmijas vadību, atskāšimies uz pagājušo laikposmu, kurš ir nesis ļoti daudz pārmaiņu.

Mana ziņojuma temats ir «LZA — problēmas un risinājumi». Savā apmēram 20 minūšu ilgajā ziņojumā, protams, nevarēšu pievērsties daudzajām problemām, kuras pašlaik ir gan LZA, gan Latvijas zinātnē kopumā. Tāpēc centīšos pievērsties tām problemām, kuras, manuprāt, patlaban ir galvenās. Tādas varētu būt: 1) LZA iekšējā reforma, t. i., pāreja uz tā sau camo personālakadēmiju; 2) stāvokļa novērtējums Latvijas zinātnē vispār un konkrēti — LZA; 3) zinātnes struktūrpoliтика jeb iekšējā reforma; 4) daži komentāri par augstāko izglītību un zinātnes un augstākās izglītības integrāciju; 5) lietišķās zinātnes; 6) daži secinājumi.

Daudz tiek diskutēts, vai bija pareizi 1992. gadā tik būtiski izmainīt akadēmijas statūtus, pārveidojot to par tā saukto personālakadēmiju. Pēc būtības tā bija reforma no augšas, kuru realizēja Zinātnu akadēmijas locekļi, nobalsojot par jauniem statūtiem. Ja aferēties, tai laikā institūti centās iegūt iespējamīti lielāku pārstāvību.

Jau 1990. gada beigās tika izveidota Latvijas Zinātnes padome (LZA), kura ar 1991. g. pārņema zinātnes finansēšanas funkciju, līdz ar to uzņemoties atbilstību par zinātnisko pētījumu saturu un rezultātiem. Jau toreiz bija skaidras pretrunas starp vēcājām padomju laika zinātnes un augstākās izglītības organizācijas sistēmām un radusies vajadzība pēc pietiekami dzījām reformām.

Daudzi klātesošie atcerēsies, ka 1991. g. kopsapulces ievēlētās komisijas sagatavotais statūtu projekts tika izsūtīts zinātniskām iestādēm apsprešanai. Principiāli iebildumi pret projektu netika stanemti.

Būsim pilnīgi atklāti. Zināmu lomu reformas realizēšanā spēleja radikālo politiku (starp tiem arī zinātnieku) centieni panākt Zinātnu akadēmijas likvidāciju ar varas institūciju speciālu lēmu mu. Tas būtu bijis praktiski bezprecedenta gadījums zinātnēs vēsturē, gan arī klaja nīrgāšanās par ievērojamiem latviešu zinātniekiem, tādēm, kā piemēram, profesori Endzelīns, levīns, Vānags un daudzi citi, kuri nesuši Latvijas vārdu pasaulei. Un arī pret tiem kopš 1989. gada ievēlētām LZA ārzemju un goda locekļiem, kuri ievēlēšanu uzņēmu kā liela goda parādīšanu no viņu dzīmtenes pušes.

Tiktāl, šķiet, LZA reforma tika realizēta pilnīgi pamatooti. Tomēr visai šai liefti ir arī otra puse.

Iznāca tā, un toreiz to bija grūti paredzēt, ka reforma laika ziņā sakritīs ar Latvijas ekonomiskās krizes sākumu, kas izrādījās ļoti dzīļa. Samazinājās zinātnes budžeta finansējums, praktiski pazuda pasūtījumi zinātnēs līgumdarbu formā. LZA pieņēma lēmumu visus budžeta līdzekļus sadalīt grantu veidā. Tā bija sistēma, kas gan stimulēja individuālus zinātniekus, tai skaitā arī augstskolās strādājošos, bet būtībā sagrāva pētījumus, kas saistīs ar lielāku problēmu sistēmatisku izpēti, paralizēja iepriekš izveidojušos zinātnisku skolu darbību.

Vēl svarīgāk varbūt bija tas, ka netika paredzēti līdzekļi aspirantūrai, tagad teikt — doktorantūrai, kuri iepriekš centralizēti

tika piešķirti Zinātnu akadēmijai. Šiem līdzekļiem vajadzēja nākt no izglītības budžeta.

Varbūt pati svarīgākā grantu sistēmas klūda bija tā, ka savā praktiskajā izpildījumā tā būtībā paralizēja zinātnes iekšējo pārstrukturizāciju.

Tomēr LZA izveidošana un darbība kopumā vērtējama pozitīvi, tās izveidošana 1990. gadā bija pareiza pareize solis. Svarīgi, ka tika radīta eksperfu institūcija, kura pieņēma lēmumus par atbalstāmajiem projektiem. Pavismācītis jaufājums ir tas, ka šobrīd nobriedusi LZA reformas nepieciešamība. Jāmaina LZA izveidošanas mehānisms, jāmaina tās no likums un darbības formas, jāizdara atbilstoši grozījumi likumdošanā. Bet tā jau ir cita problēma.

LZA darbību ļoti ietekmēja ārējie apstākļi, proti, finansējuma trūkums. Zinātnieku neapmierinātība ar LZA bieži vien saistīs tieši ar to, jo vairīgais vienmēr ir jāatrod, reizēm neiedzīvojoties patiesajos cēlonos.

Cienījamie kolēgi!

Tagad atļaujiet pievērsties konkrētāk LZA darbībai pagājušos divos gados. Runāšu tikai par pamatproblēmām, jo darba atskaitē paredzēta akadēmīka A. Siliņa ziņojumā.

LZA darbību grūti izvērtēt atļaujot to par tā saukto personālakadēmiju. Pēc būtības tā bija reforma no augšas, kuru realizēja Zinātnu akadēmijas locekļi, nobalsojot par jauniem statūtiem. Ja aferēties, tai laikā institūti centās iegūt iespējamīti lielāku pārstāvību.

Jau 1990. gada beigās tika izveidota Latvijas Zinātnes padome (LZA), kura ar 1991. g. pārņema zinātnes finansēšanas funkciju, līdz ar to uzņemoties atbilstību par zinātnisko pētījumu saturu un rezultātiem. Jau toreiz bija skaidras pretrunas starp vēcājām padomju laika zinātnes un augstākās izglītības organizācijas sistēmām un radusies vajadzība pēc pietiekami dzījām reformām.

Diemžēl šobrīd jaunatnei trūkst motivācijas pētīvērtējumi zinātnē mazā prestižā un supermažā atalgojuma dēļ. Lai cik tas nebūtu kuriozi, jauno zinātnieku algai vajadzētu būt vismaz niecīgās profesora alga līmenī.

Kā zināms, Latvijas zinātnes līmeni starptautiskā skatījumā pēc LZA un LZA ierosinājuma izvērtējūšas Dānijas zinātnes padomes noorganizētās eksperfu grupas, kurās bija iekļauti vairāku rietumvalstu speciālisti. Kopumā Latvijas zinātnes līmenis sanēmis augstu novērtējumu. Tai pašā laikā ir arī laba dala projektu, kas sanēmuši LZA ekspertu pozitīvu vērtējumu, bet starptautiskā eksperimentē to līmeni vērtējusi kā nepietiekamu.

Latvijas zinātnes iespējas,

saturu un formas tehnoloģiskās

kooperācijas skatījumā vērtējūši

arī Vācijas speciālisti. Arī šis vērtējums, kas veikts pēc Vācijas saimniecības ministrijas pasūtījuma, kopumā ir pozitīvs.

Diemžēl līdzīgu vērtējumu nav izdarījusi viss vērtējums, kas veikts pēc LZA ierosinājuma izvērtējūšas Dānijas zinātnes padomes noorganizētā eksperfu grupas, kurās bija iekļauti vairāku rietumvalstu speciālisti. Kopumā Latvijas zinātnes līmenis sanēmis augstu novērtējumu. Tai pašā laikā ir arī laba dala projektu, kas sanēmuši LZA ekspertu pozitīvu vērtējumu, bet starptautiskā eksperimentē to līmeni vērtējusi kā nepietiekamu.

Un, ja Latvijas zinātnieki tika

iesaistīti militāros un kosmiskās

tehnoloģijas pētījumos, tas liecina, ka zinātnieki pētījumi

paši par sevi, vissmaz dabas un tehniskajās zinātnēs, nav politika.

Atiecībā uz zinātnieku skaitu

Latvijā, minēsim piemērus no

publicētā. Jau iepriekš piemērē

Kādu ekonomiskās attīstības ceļu izvēlēsimies?

(Sākums 3. lpp.)

Otrs budžeta deficitā segšanas avots ir privatizācijas rezultātā iegūtie līdzekļi. Budžeta ieņemumu palielināšanai gandrīz netiek izmantota valsts saimnieciskā darbība (valsts uzņēmumu brīvie peļnas atlikumi).

Diemžēl, nodokļu sistēmas veidošanā pietrūkst mērķtiecības, tā nav pamatota ar precīzi formulētiem valsts un pašvaldību uzdevumiem iedzīvojā labklājības nodrošināšanā no vienas puses un tautsaimniecības attīstības iespējām no otras. Deklarētās progresīvās nodokļu politikas iezīmes (nodokļu sistēmas pielāgošana Eiropas standartiem, tautsaimniecības attīstības mehānisma iestrādāšana, valsts un pašvaldību nodokļu nodalīšana u. c.) tiek rupji izkroplojas to praktiskās realizācijas gaitā. Uzskaņām piemērs — pašvaldību budžetu veidošana 1994. gadam, kas praktiski noved pie pašvaldību sistēmas sagrāves.

Pastiprinās finansu centralizācijas tendences, kas neizbēgami noved pie varas centralizācijas, atkāpšanās no demokrātiskās valsts principiem.

Tāpi posteši uz valsts ekonomikas attīstību iedarbojas valdības pieļautā finansu sistēmas nestabilitāte.

MONETĀRĀ POLITIKA UN BANKAS

Monetārā politika nav saistīta ar ražošanas attīstību. Nacionālās valūtas stabilitāte un inflācijas apturēšana pastāv vienlaicīgi ar nacionālās ekonomikas depresijas padzīlināšanos. Neapašubāmi pozitīvs monetārās politikas rezultāts ir nacionālās valūtas iekšējā un starptautiskā prestiža paaugstināšana. Tomēr nacionālās valūtas stabilitātes pozitīvais rezultāts netiek pastiprināts ar ciem tautsaimniecības attīstības ekonomiskās vides stabilizācijas pasākumiem, par kuriem jau minējām. Valsts monetāro sistēmu iespaido arī austrumu valstu politiskā un ekonomiskā nesakārtotība, neregulētais un vāji kontrollētais brīvais valūtas tirgus, kurā kā starpnieki piedālās arī Valsts Banka un privātuzņēmēji.

Izveidojusies situācija iespaido nacionālo valūtas kursu, kurš šobrīd jau ierobežo iekšzemes ražojumu konkurēspēju, pasaules tirgū un ražošanas attīstību kopumā.

Valsts atsakās no līdzdalības banku komercdarbībā, nododot šīs funkcijas privātstruktūrām. Tā maksimāli atbalsta privāto banku komercdarbību, iesaistot tajā arī valsts budžeta apkalpošanu, kas, ievērojot tā apgrozīuma ātrumu, ir izdevīgi bankām, bet nepamatoti dod privilēģijas konkurencē cīņā atsevišķām bankām. Antimonopolu un antikorupcijas pasākumi banku attīstībā nav paredzēti.

Valdība aktīvi darbojas vērtspapīru tirgus veidošanā, faču, tāpat kā banku sistēmas attīstībā, pastāv reāli draudi, ka tā realizācija sākuma posmā var tikt pakļauta korupcijai.

2. variants

EKONOMISKĀS POLITIKAS PRIEKŠNOSACĪJUMI

Lai saglabātu latviešus kā tauvu un Latvijas valsti, tās kultūrādīcījas un etnisko vidi, valsts ekonomiskajai politikai jānodošina politiski un ekonomiski neatkarīgas valsts izveidošana un pastāvēšana. Tās stūrakmens ir nacionālā kapitāla veidošana un iekšzemes ražošanas attīstība.

Izmantojot savas ģeogrāfiskās priekšrocības, tā var izpildīt tirdzniecības starpnieka lomu starp rietumiem un austrumiem, tā virojot savas nacionālās bagātības un uzturot labas attiecības ar kaimiņu valstīm. Tomēr šīs attīstības virzieni ir tikai viens no daudziem un nav galvenais.

Valsts ekonomiskajai politikai jāveicina turīga Latvijas Republikas pilsoņu vidusslāna veidošanās.

PIE ŠĀDIEM EKONOMISKAJIEM NOSACĪJUMIEM: VALDĪBAS LOMA

Valdība pārstāv politisko un ekonomisko varu valstī. Tās galvenais uzdevums ir nodrošināt valsts ekonomikas attīstībai labvēlīgas vides izveidošanu. Vadoties no šī uzdevuma, tai jājestrādā un jāīsteno sava ekonomiskā politika.

Saskaņā ar valstī izveidojošos krīzes situāciju par neatliekamiem valdības uzdevumiem jāuzskata ekonomiskās vides sakārtošana, stabilitātes nodrošināšana, un reformu paātrināšana. Šai sakarā nekavējoties jāuzsāk:

— privatizācijas realizācija, nepārkāpjot brīvpārtības un Latvijas Republikas pilsoņu īpašuma aizsardzības principus;

— zemes un īpašuma tiesību sakārtošana; zemes un īpašuma tirgus izveidošana;

— finansu un nodokļu sistēmas stabilitātes nodrošināšana;

— tirgus ekonomikas institūciju (banku, biržu, hipotēku sistēmas, vērtspapīru tirgus, informācijas sistēmu u. c.) izveidošana;

LATVIJAS ORGANISKĀS SINTĒZES INSTITŪTS izsludina konkursu

uz profesora, vadošā pētnieka, pētnieka un asistenta akadēmiskajiem amatām organiskās, bioorganiskās, fiziķu un biokīmijas specjalitātēs.

Dokumenti iesniedzami Rīgā, Aizkraukles ielā 21, 212. istabā viena mēneša laikā kopš izsludināšanas dienas. Tālrinis uzziņām 553247.

Redaktore Zaiga Kipere.

«Zinātnes Vēstnesis».

Laikraksts iznāk kopš 1989. gada.

Reģistrācijas apliecība nr. 75.

Izdevējs: Latvijas Zinātnieku savienība.

«Science Bulletin» Association of Latvian Scientists.

— valsts vadības sistēmas stabilitātes nodrošināšana. Isteinojot savu ekonomisko politiku, valdība atsakās no nevajadzīgām valsts regulēšanas formām, bet ekonomiskās neatkarības nodrošināšanai saglabā valsts monopolu stratēģiskās jomās (banks, ostas u. tml.) Ārziņu kapitāla ieplūšana notiek saskaņā ar izstrādāto valsts attīstības koncepciju, stingri kontrolējot tā klātbūtni, izcelmes avotus, darbības sfēras un ietekmi uz nacionālo ekonomiku. Valdībai jānodošina, lai neiestātos ārziņu kapitāla (gan riefumu, gan austrumu) monopolizācija nevienā ekonomikas sektorā vai valstī kopumā.

Valdībai jānodošina kontroles un uzskaites sistēmas ieviešana. Jāuzlabo privātuzņēmēju informētību par ekonomikas attīstību valstī kopumā un atsevišķās nozarēs, prenu noīeta tirgus attīstību, šim nolūkam pilnīgojot valsts statistikas sistēmu.

NACIONĀLĀ PRIVĀTĀ UN SABIEDRISKOTĀ KAPITĀLA VEIDOŠANA

Nacionālā privātā un sabiedriskotā kapitāla veidošana uzskatāma pār galveno. Tāpēc pirms ārziņu kapitāla iesaistīšanas jāsakārto īpašuma tiesības. Pirmkārt, pirms vispārējās privatizācijas, Latvijas Republikas pilsoņiem kā mantiniekiem jāatrod pirmskara nacionālizētās vērtības — gan privātās, gan sabiedriskās. Šis process maksimāli jāpārtrauna un jāatlrieglo tā norise organizatoriski.

Okupācijas un jau notikušās privatizācijas rezultātā zudušās vērtības atdodamas kompensāciju veidā.

Jāpaplašina sertifikātu privatizācija. Citu maksājuma līdzekļu izmantošana privatizācijā samazina sertifikātu materiālo segumu un tādējādi devālve fos.

Minētie pasākumi laudē Latvijas Republikas pilsoņiem iesaistīties saimnieciskajā darbībā, uzsākt uzņēmējdarbību, saņemot labu starta kapitālu uzņēmumu veidošanai, īpašuma iegūšanai.

Jāpaplašina īpašuma apsaimniekošanas sākuma kapitāla iegūšanas iespējas (kredīti, mantas un vērtspapīru tirgus). Vienviņīgi jāsēkmē atsevišķu īpašuma veidu (zemes, ražošanas jaudu) koncentrācija, kas nepieciešama konkurrēspējīgas ražošanas nodrošināšanai.

Videjā Latvijas Republikas pilsoņu slāņa veidošanu varētu sekmēt kooperācija.

Ārziņu kapitāla piesaistīšana stingri jāsaskāro ar Latvijas Republikas pilsoņu personīgo valsts nacionālo interešu aizstāvību. Tas nodrošinās principa — Latvijas Republikas pilsoņi ir saimnieki savā zemē — ievērošanu.

PREČU CENU VEIDOŠANĀS MEHĀNISMUS UN RAŽOŠANAS ATTĪSTĪBA

Cenu veidošanas pamatā jābūt brīvai, bet taisnīgai iekšzemes un ārziņu preču konkurencei, kurā dalībnieku vienlīdzību nosaka no vienas puses, iekšzemes ražošanas iespējas, un no otras puses, valsts mūltas politika. Valsts mūltas politika vienlaicīgi aizsargā vietējo tirgu un rada iekšzemes ražošanai veselīgu konkurenči, kas mazā valstī ir nepieciešama, lai novērstu atsevišķu uzņēmumu vai uzņēmējdarbības nozaru monopolstāvokļa veidošanos un ar cenu palīdzību veicinātu preču ražošanas efektivitātes paaugstināšanu.

Ierobežota cenu politika savai un importētai produkcijai pieļaujama tikai tās iestādējumi un atsevišķi monopolstāvokļi esošiem produkcijas veidiem vai nozarēm, kuru attīstība brīvi cenu režīmā objektīvi nav iespējama, piemēram, lauksaimniecības produkcija, medikamenti u. c. It īpaši vietējā tirgus aizsardzība nepieciešama ekonomiskās reformas sākuma posmā, kad nav iespējams nodrošināt vienādus konkurences noteikumus visiem ražošājiem.

Vietējais patēriņš vispirms jānodošina ar iekšzemes produkciju. Ārziņu investīcijas pieļaujamas nozarēs, kur iekšzemes produkcija ir nepieciešami attīstītā, kur ārziņu investīcijas varētu sekmēt ražošanas modernizāciju vai kur ārziņu kapitāla iesaistīšana veicinātu vietējās ražošanas modernizāciju un paplašināšanu sāstāvīgās nozarēs.

Zināms produkcijas daudzums jāorientē uz preču eksportu, tā panākot produkcijas kvalitātes uzlabošanu un ražošanas izmaksu izlīdzināšanu. Lai radītu uz modernām tehnoloģijām balsītu konkūrēspējīgu ražošanu, pilnīgāk jāizmanto iekšējais intelektuālais potenciāls.

PRIVATIZĀCIJAS MĒRKI UN UZDEVUMI

Privatizācijas galvenais mērķis ir ražošanas efektivitātes paaugstināšana, tirgus attiecību dominantes nostiprināšana Latvijas ekonomikā. Tā nedrīkst kļūt par mērķi naudas iegūšanai šodienas patēriņa segšanai. Privatizācijas rezultātā iegūto līdzekļu izmantošanai jābūt mērķtiecīgai, uz nākotnes ekonomikas attīstību vērstai, kā tas bija paredzēts sākotnējās privatizācijas koncepcijas pamatošanā. Tāpēc vēlreiz jāpārskata privatizācijas fondu izmantošanas kārtība un jānodošina stingra to izmantošanas reglamentācija.

Privatizācijas metodēm jāatbalsta Latvijas Republikas pilsoņu centieni uzsākt uzņēmējdarbību, jāveicina nacionālā kapitāla veidošanā. Tas iespējams, palīdinot privatizācijas sertifikātu lomu un stingri kontrolējot to materiālā seguma (privatizācijai pakļautā valsts īpašuma) saglabāšanu.

Valsts saimnieciskā reforma nedrīkst notikt bez Latvijas Republikas pilsoņu masveidīgas piedalīšanās, kā tas notiek pašlaik.

BUDŽETA IEŅĒMUMA AVOTI UN NODOKĻU POLITIKA

Valsts finansu sistēmas pilnīgošanas neatliekams uždevums ir tās stabilitātes nodrošināšana.

Papildus tradicionālajiem budžeta iepūmumu avotiem budžeta ieņēmumu daļu var papildināt peļnas daļa, ko valsts un pašvaldības gūst no sava īpašuma apsaimniekošanas.

Veidojot budžeta un nodokļu politiku, skaidri jāapzinās tās mērķi, vēlamā un iespējamā iekšzemes kopprodukta centralizācijas pakāpe, valsts pārvaldes sistēma un demokratizācijas pakāpe, sabiedrības attīstības prioritātes. Tikai pamatojoties uz konceptuālajiem lēmumiem šajos jautājumos ir iespējams pieņemt konkrētu lēmumus attiecībā uz nodokļu sistēmu kopumā, nodokļu likmēs un sadalījumu pa valsts varas līmeniem.

Ar vienotas un mērķtiecīgas likumu darbības, to reālējošo institūciju, kontroles un atskaites sistēmas palīdzību ir jāpārņem uz privātās attīstību, jāpastiprina monetārās politikas izskaidrošanas darbs un jāpāaugstina nodrošinātība ar kvalitatīvu un ticamu informāciju monetārās politikas jautājumos.

Monetārās politikas pozitīvais rezultāts ir jānostiprina ar atbilstošiem pārkārtojumiem citās ekonomikas sfērās, par ko jau bija minēts. Nacionālās valūtas kura stabilizācijai nepieciešams pastiprināt valstī ieplūstošās citu valstu valūtas kontroli un ierobežot tās ieplūšanu. Zināmus rezultātus varētu dot valsts monopola noteikšana uz valūtas maiņas operāciju izpildīt.

Valūtas stabilitātes pamats ir ražošanas attīstība valstī. Turpinot kursu uz banku kapitāla koncentrāciju, par aktuālu kļūst jautājums par banku monopolizāciju, vienādu konkurencē nosacījumu izveidošanu.

Lai nezaudētu valsts ietekmi banku darbības sfērā un nodrošinātu īpašuma atpūtās citu valstu valūtas kontroli un ierobežot tās ieplūšanu. Zināmus rezultātus varētu dot valsts monopola noteikšana uz valūtas maiņas operāciju izpildīt.

Latvijas Zinātnieku savienība

Darbinieku skaits un finansējums LZA institūtos 1993. gadā

	Darbinieki		Zin. dokt. 1993. 01.01. 31.12.
--	------------	--	-----------------------------------

Gaidām Jūsu priekšlikumus!

Godātie kolēgi!

Rīgas Tehniskā universitāte aicina Jūs dalīties savās zināšanās ar mūsu jaunatni. Mūsu studējošie labprāt vēlētos auditorijās redzēt un dzirdēt attiecīgajā nozarē gudrākos Latvijas cilvēkus.

RTU pāriet uz sistēmu, kad par priekšmetu atbild mācību spēks, kura zinātniskā darbība ir maksimāli tuva pāsniedzamajam priekšmetam (sk. nolikumu). Veselā virknē priekšmetu — jo īpaši inženieru speciālitātēs, kurās našotāji speciāli pasūtījuši — RTU pāsniedzēju viļū tieši šādu zinātnieku nav. Tādēļ publicējam šo priekšmetu sarakstu (sk. otrā lapas puse).

RTU studenti var izvēlēties daļu priekšmetu, kuri var pat neatbilst speciālitātei. Tieši tas ir celš uz nākotnes zinātni, uz nākotnes speciālizācijām. Vai būt Jūs strādājat tieši šādā zinātnes virzienā? Jūs tācu gribet, lai Jums būtu sekojāji!

Ja Jums ir talantīgs jaunietis, kura doktora di-sertāciju Jūs gribētu vadīt, RTU gaida Jūs abus,

izglītības budžetā arī šādām vajadzībām ir paredzēti līdzekļi.

Pieteikties varat pie mācību proektora prof. Jāņa Gerharda (tālr. 22-71-53) vai rektora (tālr. 22-58-85).

Lai priekšmetu iekļautu nākošā mācību gadā pāsniedzamo priekšmetu sarakstā, pieteikumi sāksāņā ar nolikumu jāiesniedz līdz šā gada 11. martam RTU mācību daļā Kalķu ielā 1, 208. telpā.

Pieteikumus gaidīsim vienmēr — arī vēlāk, tikai tad priekšmeta pāsniegšanu nevarēsiet uzsākt 1994./95. mācību gadā.

E. LAVENDELIS,
RTU rektors

STUDIJU STRUKTŪRA RĪGAS TEHNISKAJĀ UNIVERSITĀTĒ

Rīgas Tehniskajā universitātē var iegūt akadēmisko vai profesionālo izglītību.

Akadēmiskās studijas iedalīšanai:
bakalauroātūrā — studiju normālais ilgums ir no

trīs līdz četriem gadiem atkarībā no studiju profila (ir arhitektūras, būvniecības, datoru zinātnes, ekonomikas, elektrozinību, ķīmijas un mehāniskas profilis), pirmajos divos studiju gados studiju plāni ir unificēti;

magistrātūrā — studiju normālais ilgums ir divi gadi pēc bakalaura grāda iegūšanas, studējot kādu no 47 virzienu studiju programmām;

doktorantūrā — normālais studiju ilgums ir trīs gadi.

Profesionālās studijas RTU ir organizētas divās plūsmās. Persona ir vidējo speciālo izglītību var studēt savai tehniskā kvalifikācijai atbilstošu praktiskā inženieru studiju programmu. Normālais studiju ilgums ir trīs gadi.

Inženierzinātni bakalauroi var tālak studēt kādu no inženieru studiju programmām 75 speciālizācijās. So studiju ilgums ir viens gads.

Dažas inženieru studiju programmas ir sastādītas, ievērojot nākošo darba devēju priekšlikumus, piemēram, restaurācijas un konservācijas ķīmiskās tehnoloģijas, tekstilrūpniecības, vēlmēšanas, dzelzceļu inženieru speciālizācijā.

J. GERHARDS,
RTU mācību proektors

RTU studiju priekšmetu reģistrs. Nolikums

I. Pamatprincipi

1. Jebkuru priekšmetu (gan obligāto, gan izvēles, gan brīvās izvēles) reģistrē RTU studiju priekšmetu reģistrā un tiek atļauta tā pāsniegšana (studēšana), tikai izpildot šajā dokumentā noteiktās prasības.

2. Tieki postulēts par priekšmetu atbildīgā stātuss RTU.

3. RTU tiek pāsniegti tikai tie priekšmeti, kuriem ir pietiekami kvalificēti mācību spēki. Ja nav savu mācību spēku, vadības (institūtu, fakultāšu, universitātes) pienākums ir piaaicināt viesprofesūru.

II. Atbildīgie par priekšmetiem

1. Atbildīgais par priekšmetu nosaka priekšmeta saturu un to, kā pāsniedz šo priekšmetu RTU. Par lekciju kursa lasīšanu, studentu konsultēšanu un zināšanu pārbaudi atbild šīs studiju priekšmetu reģistrā reģistrētais atbildīgais. Praktiskos un laboratorijas darbus vadīt viņam var palīdzēt viņa vadībā strādājošie lektori un asistenti.

2. RTU Senāts nosaka maksimālo iespējamo konkurējošo atbildīgo skaitu vienā priekšmetā:

* 1. un 2. kursa obligātajos priekšmetos — 3 (studējošo skaitis > 500),

* 2. kurša izvēles priekšmeti un 3. kurss — 2 (studējošo skaitis > 300),

* speckursi inženieriem, magistrantiem, doktorantiem — 1.

Ja piesakās vairāk pretendētu nekā šajā nolikumā noteikti, tad institūta padome (tā, kurām priekšmetis atbilst pēc saturā) balsojot nosaka prioritāro secību (ja nav institūtu, balso fakultātes dome). Ja mācību padome nepiekrit, tad jautājums jāsašķauj ar institūtu. Priekšroka tiek dota tiem, kam ir augstāka zinātniskā kvalifikācija tieši šajā zinātnes apakšnozarē (Dr. hab. vai Dr., zinātniskie raksti, mācību grāmatas).

Ja ir vairāk par vienu atbildīgo, studenti pierakstoties izvēlas. Nodarbības notiek paralēli vienā laikā.

3. Par atbildīgo pāsniedzēju var būt:

* Bakalauro un magistrā studijas — Dr. hab. vai Dr. ar disertāciju šajā zinātnes

apakšnozarē (izņēmums — disertācija šajā nozarē un publīkācijas apakšnozarē), doc. šajā priekšmetā.

* Doktorantūra —

Dr. hab. (izņēmums Dr.) šajā zinātnes apakšnozarē.

* Inženiera studijas pēc bakalaura —

Dr. hab., Dr. Šajā zinātnes apakšnozarē, Dipl. Trīsgadīgās inženiera studijas —

Dr. Šajā priekšmetā — teorētiskajos priekšmetos, Dipl. inž. vai doc. pr. — praktiskajos priekšmetos, inž. (izņēmums — doc. pr.).

* Videjā speciāla izglītība —

inženieris pedagoģs (RTU speciāla izglītība) vai tie, kuriem atļauts attiecīgo priekšmetu pāsniegt augstskolas līmenī.

4. RTU tiek ieviests «praktiskā docenta» (doc. pr.) amats, kurā var ievēlēt atbilstošas izglītības inženieri ar ne mazāku kā 5 gadu praktiskā darba stāžu priekšmetam atbilstošā praktiskā (ražošanas) darbā.

III. Kārtības rullis

1. Reģistrācija jāiziet visiem priekšmetiem — gan tiem, kuriem jau tiek pāsniegti, gan tiem, kurus piesaka no jauna.

2. Priekšmetu piesaka tās, kurās pretendē uz statusu «atbildīgais par priekšmetu» (mācību spēks, nevis katedra vai institūts). Profilinstītūtā tas ir profilinstītūta direktors.

3. Lai priekšmetu varētu iekļaut nākošajā mācību gadā pāsniedzamo priekšmetu sarakstā, tam jābūt iekļautam priekšmetu reģistrā līdz iepriekšējā mācību gada 10. maijam. Ja atbildīgais par priekšmetu izbeidz savu darbu RTU, priekšmeti tiek svītrots no reģistrā. Atjaunošana notiek tikai pēc cīta atbildīgā pieteikuma.

4. Pretendents uz statusu «atbildīgais par priekšmetu» iesniedz savu institūta padomei (ja nav institūta, tad fakultātes domei, ja nav arī atbilstošas domes, tad mācību proektoram) šādus datus:

* priekšmeta nosaukums;

* apjoms kreditpunktos;

* kam domāts (kādam bakalauroam, magistram, inženierim utt.);

* programma;

* kādās pasaules augstskolās un kam šis priekšmetis vēl tiek lasīts;

* lekciju konspekts (pietiek ar rokrakstu);

* priekšmeta struktūra (lekc., lab., proj. utt.);

* priekšmeta tehniskais nodrošinājums (RTU vai uz ciitas bāzes);

* kādi priekšmeti kādā apjomā ir jāapgūst pirms piesakāmā priekšmeta;

* atbildīgā mācību spēka zinātniskā un pedagoģiskā kvalifikācija, viņa darba stāža ražošanā atbilstība piesakāmajam priekšmetam;

* norāda viss valodas, kurās atbildīgais var lasīt lekcijas;

* ja priekšmetu piesaka tās katedras mācību spēks, kurā šis priekšmetis jau tiek pāsniegti, tad tiek pievienota katedras sēdē apstiprināta atsaukme.

5. Ja iesniegtie materiāli atbilst šajā nolikumā paredzētajām prasībām, mācību proektors tos un institūta (domes) slēdzienu iesniedz RTU mācību padomei, kura pieņem lēmumu par priekšmeta iekļaušanu RTU studiju priekšmetu reģistrā.

Strīdīgos gadījumus izskata mācību proektora organizēta ekspertu grupa.

6. Uz priekšmetu reģistra pamata fakultāšu domes saistīda izvēles priekšmetu sarakstus atbilstojam studiju plānam.

7. Ja studiju programmu padomes konstatē, ka priekšmetu reģistrā nav visu nepieciešamo priekšmetu, tiek izsludināts atklāts konkursus uz šo priekšmetu pasniegšanu. Atšķirībā no bezkonkursa pieteikšanas kārtības pieteikti var arī tie, kuriem zinātniskā kvalifikācija neatbilst iepriekš formulētajām prasībām. Uz šiem priekšmetiem konkursus skaitās atklāts katru gadu līdz brūdim, kamēr atbildīgais piesniedzējs izpilda kvalifikācijas prasības.

Atklātā konkursa laikā var pieteikti arī jaunus izvēles priekšmetus, ja tādi jau nav reģistrā.

8. Katnā mācību gada sākumā proektors sagatavo rektora pavēles projektu par terminiem, līdz kuriem ir jāveic atsevišķi reģistra aizpildīšanas pasākumi.

Mūsu reģistrā nav atbildīgo šādos priekšmetos:

- * Etnogrāfija.
- * Grāmatniecības mākslinieciskie aspekti.
- * Ikonogrāfija un sakrālā arhitektūra.
- * Kulturas vērtību aizsardzības tiesiskie pamati.
- * Mākslas vēsture.
- * Polihromās kolka skulptūras.
- * Restaurācijas teorija un zinātne.
- * Stilu mācība.
- * Zīmēšana.
- * Informatika un bibliogrāfija.

- * Polimēru materiāli būvniecībā.
- * Dzelzceļa stacijas un mezgli.
- * Kuģu ceļu ekspluatācija.
- * Būvelementu aizsardzība.
- * Avārijas seku likvidēšana.
- * Transporta uzdevumu risināšana ar ESM.
- * Dzelzceļu sistēmu matemātiskā modelešana uz ESM.
- * Būvakustīka.
- * Telpu un laukumu apskānošana.
- * Apķartējās viļdes aizsardzība.
- * Remonta un būvdarbu tehnoloģija.
- * Siltuma, gāzes un vēdināšanas sistēmu un būvdarbu tehnoloģija.
- * Inženierkomunikāciju būvdarbu tehnoloģija.

- * Ievads datoru tehnikā.
- * Datu struktūras.
- * Programmēšanas valoda C++.
- * Operētājsistēmas.
- * Datu bāžu projektešana.
- * Lēmumu pieņemšanas teorija.
- * Uzņēmējdarbības grāmatvedība.
- * Projektešanas laboratorija.
- * Programmēšanas valodas.
- * Vadības un optimizācijas metodes.

- * Integrālo shēmu pielietošana radiofonijā un televīzijā.
- * Analogās un ciparu mikroshēmas.
- * Analogo integrālo shēmu pielietošana.
- * Integrālo mikroshēmu pielietošanas pamati.
- * Ciparu un analogo shēmu pielietošana datu apstrādē.
- * Ciparu integrālo shēmu pielietošana.
- * Datu pārraides interfeisi un protokoli.
- * Mikroprocesoru un mikrokontroleru pielietošana.
- * Sadalīto sistēmu aparatūras.
- * Sadalīto sistēmu programnodrošinājums.
- * Signālu apstrādes teorija.
- * Mērījumi radioelektronikā.
- * Radioelektronisko ierīču shēmtehnika.
- * Radioelektronisko shēmu analīze, projektešana un konstruktordokumentācija.

- * Starptautiskās finances.
- * Stratēģiskā plānošana.
- * Ražošanas stratēģija.
- * Starptautiskā tirguzīnība.
- * Kvalitātes nodrošināšana.
- * Eksperīze un atrībūcīja.

- * Virsmas mikrotopogrāfija.
- * Profilografēšana.
- * Patentmācība.
- * Tehniskais dizains.

- * Automātiķu ražošanas informācijas iekārtas.
- * Iesaiņošanas materiāli.
- * Iesaiņošanas tehnoloģija un iekārtas.
- * Pārstrādes tehnoloģija un iekārtas.
- * Automatizētās ražošanas tehnoloģija un iekārtas.
- * Pusvadītāju ierīču projektešana.
- * Fizikālā materiālu mācība.
- * Virsmas mikrogeometrija.
- * Materiāli mikroelektronikā.
- * Plāno kārtīju tehnoloģija.
- * Kristālu audzēšana.
- * Optiskā mikroskopija un materiālu mikrostruktūra.
- * Fizikālā un matemātiskā modelešana.
- * Radiācijas tehnoloģija un jomu implantācija.
- * Virsmu termiskā un ķīmiski termiskā apstrāde.
- * Mehānisko išpāšbu kontrole.

- * Mikroprocesoru pielietošana tekstīlmašīnās.
- * Aspirācija un pneimatotransports.
- * Saīmnieciskās darbības juridiskie pamati.
- * Antropoloģija un biomehānika.
- * Sūto izstrādājumu dizains.
- * Tērpas vēsture.
- * Modes analīze.
- * Modes grafiķi.
- * Apģērbu dizaini.
- * Kolekciju projektešana.
- * Kostīma mākslinieciskā grafiķi.
- * Zīmēšana un speckompozīcija.

- * Velmēšanas tehnoloģijas pamati.
- * Velmēšanas iekārtas.
- * Profiļvelmēšanas tehnoloģija, velmju projektešana.
- * Vilkšanas tehnoloģija.
- * Skārda velmēšana.
- * Velmēšanas procesu automatizācija un elektroiekārtas.
- * Speciālie un cauruļu velmēšanas procesi.
- * Velmēšanas cehu plānošana.
- * Velmju izgatavošanas tehnoloģija.
- * Velmēšanas produkcijas kvalitātes nodrošināšana un kontrole.
- * Velmēšanas procesu automatizētā vadība.

- * Sociālā infrastruktūra.
- * Darba psihofizioloģija.
- * Ergonomika.
- * Ekonomiskā ģeogrāfija.
- * Prečzinība.
- * Viela veida transporta mašīnas un iekārtas.
- * Viela veida transporta līdzekļu tehniskā ekspluatācija.
- * Pasaules valstu ekonomika.
- * Ekonomiskās attīstības reģionālie aspekti.
- * Uzņēmējdarbības psiholoģija.
- * Saldēšanas un gaišas kondicionēšanas iekārtas.
- * Dzelzceļa ēkais.
- * Ūdens apgāde un novadīšana.
- * Automātiķu un telemehānikas sistēmas ceļa posmos.
- * Dzelzceļa terminoloģija angļu valodā.
- * Iekraušanas un izkraušanas darbu mehanizācija.
- * Kravas un komercdarbības organizācija dzelzceļa transportā.
- * Kravvedība.

- * Ekspluatācijas darba tehnoloģija un vadība.
- * Dzelzceļa transporta pārvadājuma vadība.
- * Pasažieru pārvadājumu organizācija.
- * Optimālo risinājumu teorija.
- * Sliežu ceļš un tā ekspluatācija.
- * Dzelzceļa apsēkošana un rekonstrukcija.
- * Dzelzceļa projektešana un rekonstrukcija.
- * Staciju informācijas sistēmas.
- * Starptautiskie kravas pārvadājumi.
- * Vagonu uzbūve un teorija.
- * Vagonu un vagonu remonta uzņēmumu elektroiekārtas un to remontis.
- * Lokomotīvu elektroiekārtas.
- * Konstrukciju mehānika un vagonu noslogojums.
- * Dzelzceļa sliežu ceļš.
- * Dzelzceļa būvniecības tehnoloģija, mehanizācija un automatizācija.
- * Dzelzceļa izmeklēšana un projektešana.
- * Dzelzceļa sliežu ceļa saīmniecība.
- * Dzelzceļa būvniecības organizācija un vadība.
- * Sliežu ceļa saīmniecības elektroapgāde.
- * Dzelzceļa tehniskā ekspluatācijas noteikumi un vilcienu kustības drošība.
- * Automātiķu bremzes.
- * Pasažieru pārvadājumu organizācija un vadība.
- * Kustības drošība un bremzes.
- * Vilcienu kustības organizācijas pamati.
- * Riņšā sastāva dinamika.
- * Elektrovilcienu dinamika.
- * Datoru pielietošana tehnoloģisko procesu automatizācijā.

- * Stāncēšanas procesu mehanizācija un automatizācija.
- * Mikroprocesoru sistēmas pielietošana spiedapstrādē.
- * Tehniskā ekoloģija.

TAS VAR JŪS INTERESĒT!

Atbilstoši RTU satversmes 3. punkta 3. apakšpunktam universitātes sastāvā var būt profiliņstituti. RTU Senāts nosaka šādu profiliņstitūtu darbības kārtību:

1. Profiliņstitūts var eksistēt, ja bez profesora alga finansiālo līdzekļu pietiek vēl vismaz divu zinātniski pedagoģisko darbinieku algām. Sos līdzekļus veido zinātnisko darbu finansējumi (granti, līgumdarbi) un mācību darba finansējumi (piešķirti atbilstoši to studentu daudzumam, kuri pierakstījušies uz profesora pasniegtajiem mācību priekšmetiem saskaņā ar RTU normām).

2. Lēmumu par profiliņstitūta dibināšanu pieņem fakultātes dome, izskatījusi profesora priekšlikumus par:

- a) mācību priekšmetu programmām,
- b) speciālācijas aprakstu,
- c) maģistrātūras virzienu,
- d) doktorantu sagatavošanas tēmām,
- e) zinātnisko darbu finansēšanu apstiprinošiem dokumentiem.

3. Negatīva domes lēmuma gadījumā pretendents var griezties pie rektora, kas organizē neatkārīgu ekspertīzi, uz kuru pamatojoties, pieņem galigu lēmumu par profiliņstitūta izveidošanu.

4. Profiliņstitūta izveidošanu un tā direktoru apstiprina RTU Senāts.

5. Ar profiliņstitūta direktoru rektors slēdz līgumu par pieņemšanu darbā uz noteiktu laiku.

6. Profiliņstitūtā visus darbiniekus pieņem darbā ar līgumu uz laiku, atbilstošu finansiālā nodrošinājuma termiņam.

7. Profiliņstitūta darbinieku algu attiecīgo līdzekļu robežas nosaka direktors.

8. Profiliņstitūta darbiniekus pēc profiliņstitūta direktora rekomendācijas ievēlē attiecīgās fakultātes domē (padomē) uz 6 gadiem.